

ПЕРШІ РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ УНІФІКОВАНОГО ПАТЕНТНОГО СУДУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

FIRST RESULTS OF THE FUNCTIONING OF THE UNIFIED PATENT COURT: CHALLENGES AND PROSPECTS

Слесивцева О.О., д.філос.,

асистентка кафедри права Європейського Союзу

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена аналізу результатів роботи Уніфікованого патентного суду, який почав своє функціонування 1 червня 2024 року, що ознаменувало нову еру у сфері патентної охорони в Європейському Союзі. Становлення унітарної системи патентної охорони в Європейському Союзі передбачало створення спеціальних інституцій із повноваженнями захисту та поновлення порушених прав патентовласника. Сьогодні саме Уніфікований патентний суд є інструментом запобігання порушення прав та інтересів патентовласника, а у разі їх порушення дозволить йому поновити їх. Уніфікований патентний суд став результатом досягнутого між державами-членами ЄС компромісу та відкрив нові можливості для винахідників та компаній, забезпечуючи зручність і економію коштів у процесі захисту патентних прав. Зокрема, винахідники мають право захистити свої права, що виникли у зв'язку з реєстрацією Європейського патенту з унітарним ефектом. Європейський патент з унітарним ефектом – це європейський патент, який видається Європейським патентним відомством відповідно до правил та процедури Європейської патентної конвенції та який, після його видачі, за запитом патентовласника наділяється унітарним ефектом, який розповсюджується на територію тих держав-членів, що беруть участь у механізмі посиленої співпраці. Станом на 21 листопада 2024 року було зареєстровано 41 420 унітарних патентів. Ці цифри свідчать про високий ступінь зацікавленості в економії витрат, яку можна отримати за допомогою реєстрації Європейського патенту з унітарним ефектом серед тих винахідників, хто здійснює діяльність в ряді європейських країн. Безумовно, попри успішний старт, система стикається з викликами. Сьогодні унітарна система патентної охорони демонструє потенціал для подальшого вдосконалення. Вона покликана не лише забезпечити правову визначеність, але й стимулювати інноваційну діяльність в ЄС, сприяючи інтеграції та гармонізації економічного простору.

Ключові слова: правовий порядок Європейського Союзу, унітарна система патентної охорони в Європейському Союзі, Уніфікований патентний суд, інтелектуальна власність, внутрішній ринок ЄС, патент, інновації, охорона прав інтелектуальної власності, патентна охорона.

The article analyses the results of the work of the Unified Patent Court, which began its functioning on 1 June 2024, marking a new era in the field of patent protection in the European Union. The establishment of the unitary system of patent protection in the European Union provided for the creation of special institutions with the power to protect and enforce the infringed rights of a patent holder. Today, the Unified Patent Court is a tool for preventing infringement of the rights and interests of a patent holder, and in case of infringement. The Unified Patent Court is the result of a compromise reached by the EU Member States and has opened up new opportunities for inventors and companies, providing convenience and cost savings in the process of enforcing patent rights. In particular, inventors have the right to protect their rights arising from the registration of a European patent with unitary effect. A European patent with unitary effect is a European patent granted by the European Patent Office in accordance with the rules and procedures of the European Patent Convention and which grants unitary effect extending to the territory of those Member States participating in the enhanced cooperation mechanism. As of 21 November 2024, 41,420 unitary patents were registered. These figures indicate a high degree of interest in the cost savings that can be obtained by registering a European patent with unitary effect among those inventors operating in a number of European countries. Of course, despite the successful start, the system faces challenges. Today, the unitary system of patent protection demonstrates the potential for further improvement. It is designed not only to provide legal certainty, but also to stimulate innovation in the EU, contributing to the integration and harmonisation of the EU economic area.

Key words: European Union legal system, competence of the European Union, unitary system of patent protection in the European Union, Unified Patent Court, intellectual property, EU internal market, patent, innovation, patent protection.

1 червня 2023 року ознаменувало нову еру у сфері патентної охорони в Європейському Союзі – запрацював Уніфікований патентний суд, а унітарна система патентної охорони в ЄС почала функціонувати на повну потужність. Ця подія стала результатом багаторічних зусиль європейських країн щодо гармонізації правил захисту інтелектуальної власності та створення єдиного правового простору для інноваційного розвитку.

Уніфікований патентний суд відкриває нові можливості для винахідників та компаній, забезпечуючи зручність і економію коштів у процесі захисту патентних прав. Однак разом із перевагами система стикається зі значними викликами, які стали очевидними після практичного початку діяльності інституції: від необхідності розв'язання організаційних питань до побудови чіткої системи прецедентного права, яка б сприяла правовій визначеності в ЄС.

У цій статті ми розглянемо перші результати роботи Уніфікованого патентного суду, виклики, які перед ним постали, та перспективи. Минуло майже півтора роки відтоді, як 1 червня 2023 року Уніфікований патентний суд розпочав свою діяльність, а уніфікована система патентної охорони в ЄС стала повноцінно функціонувати на доповнення до вже існуючої регіональної європейської патентної системи та національних систем.

Уніфікований патентний суд – незалежна міжнародна судова інституція, яка створена внаслідок підписання міжнародної угоди 24 державами-членами ЄС, які беруть участь у механізмі посиленої співпраці щодо становлення унітарної системи патентної охорони. До недавнього часу 17 з 24 держав-членів ЄС ратифікували угоду, а юрисдикція Уніфікованого патентного суду фактично поширювалася на територію 17 держав-членів ЄС. У жовтні 2024 року до системи приєдналася Румунія [1].

Угода про Уніфікований патентний суд не відноситься до *acquis* ЄС та не має на меті гармонізацію національного права в державах-членах ЄС у сфері здійснення патентного захисту. Відповідно до преамбули Угоди сторони діють із наміром покращити захист патентних прав на території ЄС, підвищити правову визначеність шляхом створення Уніфікованого патентного суду для розгляду спорів, пов'язаних з порушенням прав на патенти та їх дійсністю [2, с. 121].

Унітарний патентний суд відіграє вирішальну роль у створенні та ефективному функціонуванні унітарної системи патентної охорони в ЄС. Система полегшує компаніям захист їхніх інновацій, забезпечуючи можливість для отримання та захисту патентів у Європі.

Створення Уніфікованого патентного суду є результатом укладення між певною кількістю держав – членів

ЄС Угоди про Уніфікований патентний суд від 19 лютого 2013 року. Укладення цієї Угоди було безпосередньо пов'язане із необхідністю ще в більшій мірі сприяти співробітництву саме між державами – членами Європейського Союзу у патентній сфері, яке впливає на ефективне функціонування внутрішнього ринку в рамках Європейського Союзу [3, с. 407].

У свою чергу, Уніфікований патентний суд є унікальною за своєю правовою природою та організаційною структурою, самостійною інституцією, яка не входить до інституційної системи ЄС. Втім варто зазначити, що Уніфікований патентний суд має спільні риси з установами (інститутами, органами, агентствами) ЄС. Так, фактично функціонування Уніфікованого патентного суду, як і всіх установ ЄС, спрямоване на досягнення поставлених установчими договорами цілей у різних сферах суспільних відносин. Натомість установи ЄС характеризуються тим, що завдяки їх діяльності не лише досягаються цілі ЄС, але і реалізуються суверенні права, які були делеговані інституціям державами-членами ЄС.

Загалом, унітарна система патентної охорони за своєю природою є унікальним альтернативним інструментом патентної охорони в ЄС, яким має змогу користуватися винахідник для охорони та захисту своїх прав та інтересів. Фактично, система увібрала в себе досвід становлення національних та регіональних патентних систем та має постати прикладом вдалого поєднання їх переваг [2, с. 88].

Презюмувалося, що однією з головних переваг становлення Уніфікованого патентного суду є викоринення розбіжностей в інтерпретації патентного права в ЄС та реалізація правової визначеності, яка є важливою для патентовласників. Дія принципу правової визначеності сприятиме зростанню попиту на отримання Європейського патенту з унітарним ефектом та, як наслідок, збільшить мотивацію для здійснення інноваційної діяльності в ЄС та сприятиме розвитку внутрішнього ринку ЄС та підвищенню його конкурентоздатності [2, с. 133].

Уніфікований патентний суд має виключну компетенцію щодо цивільних спорів з питань, пов'язаних з європейськими патентами, унітарними патентами, свідоцтвами про додаткову охорону, виданими на продукт, що охороняється такими патентами, та європейськими патентними заявками, зокрема, щодо подання позовів про фактичні або загрожуючі порушення та відповідні засоби захисту, позовів про визнання порушення прав, позови про вжиття тимчасових і захисних заходів та судових заборон, позови про анулювання, зустрічні позови про відкляккання.

Уніфікований патентний суд також діє як адміністративний суд та має виключну компетенцію щодо позовів, які стосуються рішень Європейського патентного відомства, прийнятих під час виконання завдань, зазначених у Регламенті ЄС № 1257/2012 Європейського Парламенту та Ради від 17 грудня 2012 року про імплементацію посиленої співпраці у сфері становлення унітарної системи патентної охорони.

Угода про Уніфікований патентний суд передбачає, що національні суди договірних держав-членів залишаються компетентними в справах, пов'язаних з патентами та свідоцтвами додаткової охорони, які не належать до виключної компетенції Уніфікованого патентного суду.

Сьогодні можна констатувати, що Європейський патент з унітарним ефектом є доволі таки популярним інструментом, а тому кількість звернень до Уніфікованого патентного суду буде зростати.

Європейський патент з унітарним ефектом – це європейський патент, який видається Європейським патентним відомством відповідно до правил та процедури Європейської патентної конвенції та який, після його видачі, за запитом патентовласника наділяється унітарним ефектом, який розповсюджується на територію тих держав-членів, що беруть участь у механізмі посиленої співпраці. Євро-

пейський патент з унітарним ефектом забезпечує охорону в державах-членах ЄС, які беруть участь у посиленій співпраці, а обсяг прав, які надаються цим патентом, його обмеження та доступні засоби правового захисту є однаковими для всіх держав-учасниць [2, с. 96].

Станом на 24 листопада 2024 року було зареєстровано 41 783 унітарних патентів [4]. Ці цифри свідчать про високий ступінь зацікавленості в економічній витраті, яку можна отримати за допомогою реєстрації Європейського патенту з унітарним ефектом серед тих винахідників, хто здійснює діяльність в ряді європейських країн. Крім того, ті власники Європейських патентів, які наділяють їх унітарним ефектом, усвідомлюють можливість отримати захист в Уніфікованому патентному суді. Статистика звернення до Уніфікованого патентного суду демонструє високий рівень довіри до нього. Зокрема, станом на липень 2024 року з початку функціонування до Суду першої інстанції (до різних його регіональних підрозділів) надійшло загалом 447 справ. До Апеляційного суду станом на липень 2024 року надійшло 76 апеляційних скарг [5].

Можна відзначити, що переважаючою мовою судочинства є англійська мова (51%), німецька мова становить 43% від загальної кількості мов, якими ведуться провадження в Уніфікованому патентному суду. Мовний режим унітарної системи патентної охорони в ЄС та механізми перекладу довгий час були предметом спорів між державами-членами ЄС та все ж отримали своє закріплення у нормативно-правових актах із врахуванням прав та інтересів учасників патентної охорони.

Згідно з положеннями Регламенту 1260/2012 Ради від 17 грудня 2012 року про імплементацію посиленої співпраці у сфері становлення унітарної системи патентної охорони щодо відповідних положень про переклад визначено, що задля забезпечення безперешкодного доступу до отримання Європейського патенту з унітарним ефектом, заявники повинні мати можливість подавати патентні заявки до ЄПВ будь-якою офіційною мовою ЄС. Задля забезпечення такого доступу було визначено можливість отримати компенсацію витрат на переклад патентної заявки з мови, якою подано заявку, офіційною мовою ЄПВ.

Що ж до мови провадження, то Угода про Уніфікований патентний суд визначає, що такою мовою у Суді першої інстанції є офіційна мова або одна з офіційних мов Договірної держави-члена, в якій знаходиться місцеве відомство, або офіційна мова (мови), визначена Договірними державами-членами, які мають спільне регіональне відомство. Договірні держави-члени можуть також призначити одну або декілька офіційних мов Європейського патентного відомства на додаток або замість своєї офіційної мови в якості мови діловодства свого місцевого або регіонального підрозділу [6].

У виняткових ситуаціях мова патенту може стати мовою провадження у справах у місцевому чи регіональному відділенні:

- сторони можуть домовитися про використання мови патенту (застосовується також в апеляційному суді);
- за згодою сторін компетентна колегія суду першої інстанції може прийняти рішення про використання мови патенту;
- на вимогу однієї зі сторін та після заслуховування інших сторін і компетентної колегії голова суду першої інстанції може прийняти рішення про використання мови патенту.

Мовою провадження в центральному відділенні є мова, якою було видано патент (мова патенту). А мовою провадження в Апеляційній палаті є мова провадження в суді першої інстанції.

Зокрема у квітні 2024 року Апеляційна палата Уніфікованого патентного суду ухвалила рішення про зміну мови судочинства на англійську за клопотанням однієї зі сторін у спорі, що перебуває під її юрисдикцією [7].

Справа стосувалася спору в місцевому підрозділі Уніфікованого патентного суду Дюссельдорфа між двома американськими компаніями (10X Genomics та Curio Bioscience) щодо порушення європейського патенту Genomic (спосіб виявлення нуклеїнової кислоти в зразках тканин).

Апеляційний суд підкреслив, що для визначення справедливості зміни мови судочинства необхідно брати до уваги відповідні обставини:

– мова, яка найчастіше використовується у відповідній технологічній галузі, та мова, якою складено докази;

– національність або місце проживання сторін: обидві сторони повинні розуміти зміст документів, які подаються від їхнього імені та від імені іншої сторони;

– розмір сторін: велика транснаціональна компанія з потужною юридичною командою може краще впоратися з багатомовними спорами, ніж невелика компанія з обмеженими ресурсами та присутністю лише на кількох ринках;

– вплив зміни мови на на хід справи та затримки, які вона може спричинити, особливо у термінових справах;

– у випадках, коли інтереси сторін однаково збалансовані, позиція відповідача є вирішальною, оскільки позивач вже мав можливість встановити кілька важливих аспектів спору (наприклад, де і коли подається позов, що є предметом спору тощо).

Врахувавши всі ці обставини, Суд вирішив задовольнити клопотання про зміну мови розгляду справи на англійську. Зрештою, обидві компанії є американськими, що свідчить про те, що англійська мова є природною робочою мовою для них обох. Крім того, оскільки технологічна сфера та більшість доказів, поданих обома сторонами, викладені англійською мовою, використання цієї мови в процесі полегшило б розуміння та опрацювання доказів.

Таким чином, Уніфікований патентний суд продемонстрував здатність ефективно вирішувати питання, що стосуються мови судочинства та забезпечувати рівні права для сторін.

Натомість, сьогодні існує чимало викликів, які постають перед суддями Уніфікованого патентного

суду та потребують віднайдення рішень, які сприятимуть ефективному функціонуванню системи та захисту правового порядку ЄС. Зокрема, наголошується на складнощах організації робочого процесу (поєднання повноважень судді Уніфікованого патентного суду та національного судді, призначення суддями Уніфікованого патентного суду у декількох округах одночасно), формування системи прецедентного права для встановлення визначеності у вирішенні патентних спорів, диспропорція у навантаженні (частіше позови подають до підрозділів у тих країнах, де раніше подавали в нац суди) та інше.

Уніфікований патентний суд за півтора року функціонування продемонстрував високу ефективність у вирішенні патентних спорів та забезпеченні правової визначеності для патентовласників у межах унітарної системи патентної охорони в ЄС. Значна кількість поданих справ та популярність Європейських патентів з унітарним ефектом свідчать про затребуваність цієї системи серед компаній, що діють у європейських країнах. Унітарна система патентної охорони в ЄС стала зручним інструментом для економії витрат та централізованого захисту патентних прав, що підвищує конкурентоспроможність внутрішнього ринку ЄС.

Безумовно, попри успішний старт, система стикається з викликами. Це включає складності в організації роботи суддів, навантаження на підрозділи в окремих країнах та необхідність формування прецедентної практики. Мовний режим також залишається чутливим питанням, однак Уніфікований патентний суд успішно вирішує такі спори, враховуючи інтереси сторін [8].

Сьогодні унітарна система патентної охорони в ЄС демонструє потенціал для подальшого вдосконалення. Вона покликана не лише забезпечити правову визначеність, але й стимулювати інноваційну діяльність в ЄС, сприяючи інтеграції та гармонізації економічного простору. З огляду на наявні досягнення та перспективи, Уніфікований патентний суд є ключовою ланкою в забезпеченні стабільного її розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Romania becomes the 18th Member State to ratify the Agreement on a Unified Patent Court (UPCA). URL: <https://www.unified-patent-court.org/en/news/romania-becomes-18th-member-state-ratify-agreement-unified-patent-court-upca> (дата звернення: 10.11.2024).
2. Слесивцева О.О. Правове регулювання унітарної патентної охорони в Європейському Союзі : дис. ... д-ра філософії в галузі знань 08 «Право» : 293 – Право / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, М-во освіти і науки України. Харків, 2023. 246 с.
3. Соколова О. О. Уніфікований патентний суд як унікальна інституція патентного захисту в ЄС. *Право і суспільство*. Випуск 1. 2023 р. С. 403–412.
4. Statistics and Trends Centre. Request for Unitary Effect. Last updated 24.11.2024. URL: <https://www.epo.org/en/about-us/statistics/statistics-centre#/unitary-patent> (дата звернення: 24.11.2024).
5. Case load of the Court since start of operation in June 2023 update end July 2024. URL: https://www.unified-patent-court.org/sites/default/files/upc_documents/Case%20load%20of%20the%20Court_end%20July_2024_31072024.pdf (дата звернення: 13.11.2024).
6. Agreement on a Unified Patent Court. Brussels. 19.03.2013. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A42013A0620%2801%29> (дата звернення: 13.11.2024).
7. ORDER of the Court of Appeal of the Unified Patent Court issued on 17 April 2024 concerning language of proceedings. URL: https://www.unified-patent-court.org/sites/default/files/files/api_order/ORDER%20final%20EN.pdf (дата звернення: 15.11.2024).
8. First year of the Unified Patent Court Appeal. Interview with Klaus Grabinski, President of the Court of Appeal and Florence Butin, President of the Court of First Instance. URL: https://www.unified-patent-court.org/sites/default/files/upc_documents/First%20year%20of%20the%20Unified%20Patent%20Court_3.06.24_0.pdf (дата звернення: 20.11.2024).